

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
ΔΠΜΣ: Αρχιτεκτονική και Σχεδιασμός του Χώρου
Κατεύθυνση: Πολεοδομία και Χωροταξία

Έμφυλες Πολιτισμικές Προσεγγίσεις του Αστικού Χώρου

Ντίνα Βαΐου, Γιώργος Μαρνελάκης, Ρούλη Λυκογιάννη

Pablo Picasso's 'Massacre in Korea' (1951; in the Musée Picasso, Paris)

Το ζήτημα των Σεγκρίων και η θεωρία της επιτελεστικότητας

Ράνια Μαρκαντά

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A Μέρος] Η φεμινιστική θεωρία

Βασικές έννοιες και ιστορική αναδρομή.....σελ.2

B Μέρος] Το πολιτισμικό προϊόν

Γνωριμία με το κείμενο.....σελ.6

Γ Μέρος] Η σύνδεσή τους

i) Το φύλο ως απόρροια των βιολογικών χαρακτηριστικών, η ανάγκη επιβεβαίωσης της έμφυλης ταυτότητας και οι σχέσεις εξουσίας.....σελ.9

ii) «Κανονιστικές μυθοπλασίες»? «Σημαδεμένες δράσεις»? «Στυλιζάρισμα»?- Ανδρικές και γυναικείες δραστηριότητες.....σελ.11

iii) Σεξουαλικότητα – Αναπαραγωγή.....σελ.13

iv) Ο χώρος.....σελ.14

Επίλογος.....σελ.16

Βιβλιογραφία.....σελ.18

A Μέρος] Η φεμινιστική θεωρία

Βασικές έννοιες και ιστορική αναδρομή

Η **επίκληση στη φύση**, ως αδιάσπαστο επιχείρημα για την ενίσχυση των σχέσεων δύναμης και την επιβολή της εξουσίας, εισέρχεται στις πολιτικές συζητήσεις και στις συζητήσεις για τα δικαιώματα τον 18ο και τον 19ο αιώνα. Η φύση, με την έννοια των βιολογικών διαφορών όπως του εγκεφάλου, των γεννητικών οργάνων ή του στήθους παρουσιάζεται κατά τρόπο ώστε στην **έννοια του «Ανθρώπου»** να μην μπορεί να περιληφθεί η γυναίκα. Τονίζεται δηλαδή η σωματική ετερότητα των γυναικών. Τα βιολογικά δεδομένα συγκεντρώνονται και χρησιμοποιούνται με τρόπους ώστε να νομιμοποιηθούν ρατσιστικές και σεξιστικές συμπεριφορές.

Ξεκινώντας από την ανάλυση της Μποβουάρ στο *Δεύτερο φύλο*¹ (1949), σύμφωνα με την οποία ο άνδρας ορίζεται ως **Εαυτός/ Υποκείμενο** ενώ αντίθετα η γυναίκα ορίζεται ως **Άλλο/ Αντικείμενο**, αυτό που δεν είναι ο άνδρας, προκλήθηκαν έντονες συζητήσεις μέσα στο φεμινιστικό κίνημα γύρω από το αν οι γυναίκες έχουν ουσιαστικά κοινά χαρακτηριστικά ή αν η ιδέα της γυναίκας συμπυκνώνει **ιστορικές διεργασίες κοινωνικής κατασκευής και πολιτισμικής δράσης**. Με αυτό τον τρόπο το *Δεύτερο φύλο* άνοιξε το δρόμο για τη **θεώρηση της κοινωνικής κατασκευής του φύλου**. Σύμφωνα με τη διαλεκτική αυτή λοιπόν, ο Εαυτός αντιπροσωπεύει το **υπερβατικό** (το διανοητικό, το υπεράνω σώματος), ενώ ο Άλλος την **εμμένεια** (αυτό που περιορίζεται από το σώμα και τη βιολογία). Ενώ οι γυναίκες είναι παγιδευμένες στην εμμένεια και την υποτέλεια, οι άνδρες αξιώνονται την υπερβατικότητα και την εξιδανικευμένη ανεξαρτησία. Η Α. Αθανασίου αναφέρει για το έργο της Μποβουάρ: «... Στο πλαίσιο του πατριαρχικού συστήματος φύλου, η ανδρική ιδιότητα αυτοαναγνωρίζεται ως συνώνυμη και υποδειγματική της ανθρωπίνης ιδιότητας, ενώ οι γυναίκες ετεροπροσδιορίζονται ως δευτερεύουσα υποπερίπτωση και απαξιωμένη ετερότητα, ως το «δεύτερο φύλο», που χαρακτηρίζεται από έλλειψη και ορίζεται ως έλλειψη, που δεν του αναγνωρίζεται το δικαίωμα της υποκειμενικότητας...». Όσον αφορά τη **μητρότητα**, η Μποβουάρ υποστηρίζει ότι πρόκειται για το προνομιακό πεδίο στο οποίο εμπεδώνεται η πατριαρχική δοξασία της «γυναικείας φύσης»- αυτό το **τέχνημα ριζικής ετερότητας** ως προς την πολιτισμικά προνομιακή ετεροφυλοφιλική αρρενωπότητα που αποτελεί το πρότυπο ανθρώπου². Η μητρότητα, οι βιολογικές διαδικασίες της αναπαραγωγής δηλαδή, προσκολλούν τη γυναίκα σ' αυτό που αποκαλεί η ίδια «κύκλο της εμμένειας».

¹ Το *Δεύτερο φύλο* κυκλοφόρησε το 1949. Τίτλος πρωτοτύπου: Simone de Beauvoir, *Le deuxième sexe I & II*, Gallimard

² Αθανασίου Α., (2006), *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, Αθήνα, στην εισαγωγή με τίτλο *Φύλο και υποκειμενικότητα μετά το «δεύτερο κύμα»* και συγκεκριμένα στο υποκεφάλαιο «Η γυναίκα ως Άλλος»: Η φεμινιστική θεωρία ανάμεσα στα κύματα, σ. 19

Η εισαγωγή της θεώρησης της έμφυλης ταυτότητας ως κοινωνικά και πολιτισμικά κατασκευασμένης, συνέβαλε στην ιστορική απαγκίστρωση του φύλου από την προδηλότητα του φυσικού και του αυτονόητου. Η θεωρία του **«κοινωνικού φύλου» (gender)**, το οποίο εκλαμβάνεται ως κοινωνική εκφορά του **«βιολογικού φύλου» (sex)**, αναδύθηκε ως κριτικός αντίλογος της φεμινιστικής θεωρίας στον οντολογικό, επιστημολογικό και πολιτικό κοινό τόπο του θεμελιωμένου στη φύση φύλου, ο οποίος νομιμοποιούσε και εδραίωνε την ανδρική κυριαρχία. Αυτό που τυπικά εκλαμβάνονταν ως αναπόφευκτο γεγονός της βιολογικής διαφοράς ανάμεσα στα δύο φύλα δεν ευθύνεται με τρόπο αυτονόητο και αιτιοκρατικό για την κοινωνική ασυμμετρία σε βάρος των γυναικών. Η βιολογία δεν είναι το πεπρωμένο των γυναικών αλλά ένα ιστορικά προσδιορισμένο πεδίο εμπέδωσης της ανδρικής κυριαρχίας πάνω στις γυναίκες. Η έμφυλη ταυτότητα θεωρείται πλέον ως **κοινωνικό/συμβολική κατηγορία**.³

Σ' αυτό το σημείο, θεωρείται σημαντική η αναφορά σε συγγράμματα που καθόρισαν την πορεία της φεμινιστικής θεωρίας και εισήγαγαν την έννοια του κοινωνικού φύλου στις κοινωνικές επιστήμες και την πολιτική.

Η **Ann Oakley** στο βιβλίο της **Sex, Gender and Society**, το 1972,⁴ αναφέρεται στις βιολογικές διαφορές μεταξύ αρσενικού και θηλυκού με τον όρο **Sex-βιολογικό φύλο**, ενώ με τον όρο **Gender- κοινωνικό φύλο**, στην κοινωνική ταξινόμηση σε ανδρικό και γυναικείο. Το πρώτο εκλαμβάνεται ως **σταθερό**, ενώ το δεύτερο ως **κοινωνικά προσδιορισμένο**. Οι διαφορές των φύλων είναι κοινωνικά και όχι βιολογικά προσδιορισμένες, είναι κοινωνικά κατασκευασμένες εννοιολογήσεις που επιστρατεύονται από κοινωνικούς θεσμούς και ενσωματώνονται σε πολιτισμικές πρακτικές. Το φύλο λαμβάνεται δηλαδή, ως απόρροια κοινωνικών διαδικασιών εκμάθησης στο πλαίσιο κοινωνικών θεσμών και πολιτισμικών πρακτικών.

Η **Gayle Rubin** στο άρθρο της **The Traffic in Women: Notes on the political economy of sex** το 1975⁵ εξηγεί ακόμη περισσότερο αυτή τη διάκριση και ισχυρίζεται ότι ο **μηχανισμός «σμίλευσης της σεξουαλικότητας»**, όπως τον ονομάζει, τόσο ψυχικά εγγεγραμμένος όσο και θεσπισμένος στο πλαίσιο της αναπαραγωγικής οικογένειας, του πολιτισμικού ταμπού της αιμομιξίας και της επιβεβλημένης ετεροφυλοφιλίας, καθιστά τον κοινωνικό και σεξουαλικό δεσμό ανάμεσα σε δύο διακριτά, σχεσιακά και συμπληρωματικά φύλα στο πλαίσιο της ετεροφυλοφιλικής γαμήλιας ένωσης **θεμελιώδη μονάδα της ανθρώπινης κοινωνίας**. Το συγκεκριμένο έργο εισάγει ως ιδέα στον αγγλοσαξονικό χώρο την έννοια του κοινωνικού φύλου. Δίνεται το ερέθισμα ώστε να ξεπεραστεί η

³ Αθανασίου Α.,(2007), *Ζωή στο όριο- Δοκίμια για το σώμα, το φύλο και τη βιοπολιτική*, Αθήνα, και συγκεκριμένα το κεφάλαιο 7 με τίτλο: *Gender Trouble: Η φεμινιστική θεωρία και η πολιτική μετά την αποδόμηση της ταυτότητας*, σ. 197-213

⁴ Oakley A.,(1972), *Sex, Gender and Society (Towards a new Society)*, New York

⁵ Rubin G., (1975) *The traffic in women: Notes on the political economy of sex*, στο Rayna Reiter (επιμ.), *Toward an Anthropology of Women*, New York

ερμηνεία με βάση τη βιολογία, γίνεται ευρέως αντιληπτό ότι το βιολογικό και το κοινωνικό φύλο δεν ταυτίζονται κατ' ανάγκη.

Έπειτα η **Judith Butler**, κυρίως στο βιβλίο της **Gender Trouble- Feminism and the Subversion of Identity** το 1990⁶ εισήγαγε την έννοια της επιτελεστικότητας ξεκινώντας τη σκέψη της ρωτώντας: « Πως μπορείς να γίνεις γυναίκα, αν δεν είσαι γυναίκα εξ' αρχής?», αμφισβητώντας την κλασική πια διατύπωση της Μποβουάρ «δεν γεννιέσαι γυναίκα αλλά γίνεσαι».⁷ Υποστηρίζει ότι το τι λαμβάνεται υπόψη ως βιολογικό φύλο είναι κι αυτό ένα κοινωνικό κατασκευάσμα. Για να ενισχύσει τη θεωρία και ίσως να γίνει αντιληπτή φέρνει παραδείγματα σωμάτων χωρίς ξεκάθαρο βιολογικό φύλο που εν τέλει το φύλο τους καθορίζεται από το κοινωνικό τους περιβάλλον. Ακόμη και το βιολογικό δηλαδή είναι κοινωνικά κατασκευασμένο. Σύμφωνα με τη θεωρία της **επιτελεστικότητας (performativity)**, δεν υπάρχει μια έμφυλη ταυτότητα αλλά έμφυλες εκφράσεις αυτής της ταυτότητας. Το φύλο κατασκευάζεται μέσω του **πράττειν** και όχι μέσω του **είναι**.

Πιο αναλυτικά η Butler αποδομεί τη διάκριση βιολογικού/κοινωνικού φύλου της Μποβουάρ και εκλαμβάνει το λεγόμενο βιολογικό φύλο ως **λογο-θετική⁸ απόρροια**- και όχι ως φυσική προϋπόθεση του κοινωνικού. Η κοινωνική κατηγορία γυναίκα δεν είναι αναγκαστική πολιτική και πολιτισμική ερμηνεία ενός θηλυκού σώματος , ενώ η κοινωνική κατηγορία άνδρας δεν είναι αναγκαστική πολιτική και πολιτισμική ερμηνεία ενός βιολογικά αρσενικού σώματος.⁹

Συγκεκριμένα, στο βιβλίο της *Gender Trouble* εισάγει ένα φεμινιστικό λόγο πέρα από τη φυσικοποιημένη διπολικότητα των φύλων και πέρα από την πολιτική της ταυτότητας. Στο έργο αυτό, η Butler προβληματίζει τη διάκριση sex/gender , πάνω στην οποία είχε θεμελιωθεί η φεμινιστική θεωρία κατά τις δεκαετίες του 1970 και του 1980. Υποστηρίζει όχι μόνο ότι το λεγόμενο βιολογικό φύλο είναι πάντοτε **ήδη** κοινωνικό αλλά η έννοια sex είναι κατηγορία υπό την αιγίδα της οποίας η ανατομία, η επιθυμία και η αναπαραγωγή ενοποιούνται συγκροτώντας μια ανδροκεντρική οικονομία, η οποία θέτει ως φυσικό και αδιαμφισβήτητο το καθεστώς της **ετεροκανονικότητας (heteronormativity)**. Οι έμφυλες κατηγορίες προσεγγίζονται ως **«κανονιστικές μυθοπλασίες»¹⁰** που παράγονται και ιζηματοποιούνται μέσα από **επαναλαμβανόμενες κοινωνικές τελετουργίες της εξιδανικευμένης κανονικότητας**, αλλά και παραμένουν, αναξάλειπτα και αναπόφευκτα, ανοιχτές σε πρακτικές **κριτικής ανασήμανσης** των αξιώσεων του ηγεμονικού λόγου. Με όρους επιτελεστικότητας, το φύλο

⁶ Butler J.,(1990), *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, New York

⁷ Η φράση συνεχίζεται ως εξής: «Δεν γεννιέσαι γυναίκα, αλλά γίνεσαι. Καμιά βιολογική, ψυχολογική ή οικονομική μοίρα δεν καθορίζει τη μορφή που ο θηλυκός άνθρωπος παίρνει μέσα στην κοινωνία: το on αυτό παράγεται από τον πολιτισμό στο σύνολό του σαν κάτι ενδιάμεσο μεταξύ άνδρα και ενούχου, το οποίο περιγράφεται ως θηλυκό.»

⁸ Όρος που συναντήθηκε σε κείμενα και βιβλία της Α. Αθανασίου. Βλ. π.χ. Α.Αθανασίου, 2006, σ. 23.

⁹ Butler J.,(1990)

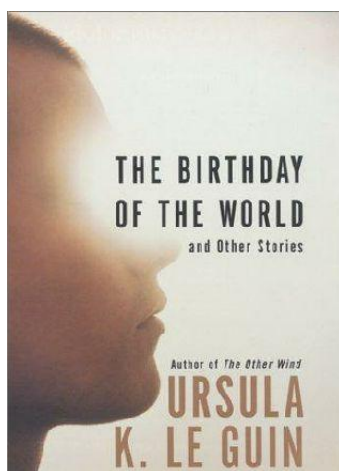
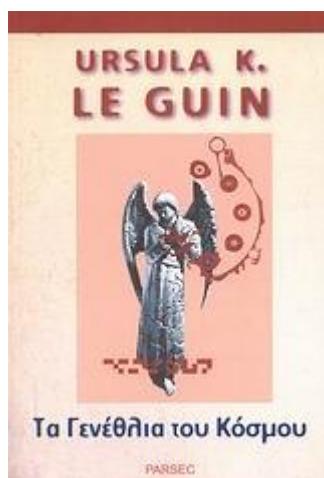
¹⁰ Κατ' αναλογία με αυτό που ο Foucault αποκαλούσε ρυθμιστικό ιδεώδες

δεν είναι απλώς επιτελεστική δράση επανεπιβεβαίωσης του **κανονιστικού προτύπου**. Δεν εγγράφεται παθητικά πάνω στο σώμα, αλλά επιτελείται καθημερινά σε αδιάκοπη διαδικασία αγωνίας και απόλαυσης, σε μια σπειροειδή συνύφανση κοινωνικής πίεσης και αντίστασης, κατά την οποία τα υποκείμενα διαδραματίζουν δυνατότητες και πιθανότητες έμφυλης σωματικότητας.¹¹

¹¹ Αθανασίου Α., (2006), σ.98

Β Μέρος] Το πολιτισμικό προϊόν

Γνωριμία με το κείμενο

Εικόνες 1,2. Εξώφυλλα του βιβλίου,

πηγές: www.ebooks.gr
en.wikipedia.org

Το ζήτημα των Σεγκρίων: Πρόκειται για ένα διήγημα της Ursula K. Le Guin που περιλαμβάνεται στο βιβλίο της «Τα γενέθλια του κόσμου».¹² Το βιβλίο πρωτοεκδόθηκε το 2000 και μεταφράστηκε και κυκλοφόρησε στα ελληνικά το 2007. Περιλαμβάνει 9 διηγήματα επιστημονικής φαντασίας, στα οποία κυρίως αναλύονται και περιγράφονται οι έμφυλες σχέσεις και τα κοινωνικά ταμπού σε φανταστικούς πλανήτες.

Τις ιστορίες του πλανήτη των Σέγκριων, με το όνομα Σε-ρ ή Γιε-χα-ρι, περιγράφουν διάφοροι κάτοικοί του αλλά και παρατηρητές που προέρχονται από άλλους πλανήτες και διαφορετικά δομημένες κοινωνίες. Η διήγηση ξεκινά από την καταγραφή της επαφής με τους Σέγκριους ενός άνδρα παρατηρητή. Εξαρχής διαπιστώνει ο αφηγητής ότι είναι «περίεργος ο διαχωρισμός της κοινωνίας των Σέγκριων». Η αριθμητική υπεροχή των γυναικών, 16 ενήλικες γυναίκες προς έναν ενήλικα άνδρα, θεωρείται η αιτία και η αφορμή για τη διαχωρισμό της κοινωνίας τους.

Οι άνδρες ζουν έγκλειστοι σε μεγάλα κάστρα με τεράστιους κήπους και γήπεδα, ενώ οι γυναίκες ζουν σε χωριά και κωμοπόλεις γύρω από τα τείχη των κάστρων. Όλες οι καθημερινές δουλειές στα χωράφια, τα εργοστάσια και τις υπηρεσίες γίνονται από τις γυναίκες, οι οποίες και προμηθεύουν τους άνδρες με τα απαραίτητα. Οι άνδρες επιδίδονται σε αθλήματα και επιδείξεις δύναμης κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τη νύχτα οδηγούνται σε διάφορα σπίτια στις περιοχές γύρω από τα κάστρα τους και πληρώνονται για να «ικανοποιήσουν τα πάθη τους», όπως αναφέρει ο παρατηρητής, με τις γυναίκες της περιοχής. Η επιλογή συντρόφου γίνεται αποκλειστικά από τις γυναίκες, οι οποίες και πληρώνουν, με κύριο στόχο την αναπαραγωγή.

¹²Le Guin U.K., (2007), *Τα γενέθλια του κόσμου*, *Το Ζήτημα το Σεγκρίων*, Αθήνα, σ.45-110

Ακολουθεί πίνακας με τις συνήθειες και τις δραστηριότητες των Σεγκρίων. Ο διαχωρισμός των πινάκων σε Άνδρες και Γυναίκες, έγινε εξαιτίας του διαχωρισμού τους σε δύο ξεχωριστούς αλλά και αλληλοσυνδεόμενους τρόπους ζωής και αντίληψης της κοινωνίας.

	ΑΝΔΡΕΣ
Αθλητισμός Κατά τη διάρκεια της ημέρας	Πάλη: Επίδεξιότητα χεριών και ποδιών Ξιφομαχία/ μονομαχίες με ραβδιά Αγώνισμα με μπάλα σε γήπεδο: Εξαιρετικά βίαιο
Ντύσιμο	Λαμπερές στολές με χρυσαφικά και κεντήματα
Δραστηριότητες	Εκτροφή άγριων βοοειδών Ράψιμο των ρούχων τους
Τέχνες- Επιστήμη	Δεν γνωρίζουν τίποτα, μονάχα ένα είδος χορού με μεγάλα άλματα
Χώρος	Έγκλειστοι στα κάστρα τους τα οποία περιέχουν μεγάλα πάρκα Κοιμούνται σε κοιτώνες
Σεξ Κατά τη διάρκεια της νύχτας	Συνεύρεση επί πληρωμής σε καθορισμένα σπίτια Η επιλογή συντρόφου γίνεται μόνο από τις γυναίκες
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
Εργασία	Καθημερινές δουλειές Χωράφια και εργοστάσια
Ντύσιμο	«Άχαρο»
Αθλητισμός	Παρακολουθούν τα αγωνίσματα των ανδρών και επευφημούν
Τέχνες- Επιστήμη	Οι τέχνες, οι επιστήμες, κάθε είδους μάθηση και επαγγελματική τεχνική διδάσκονται στα κολλέγια και υπάρχουν λίγες εξειδικεύσεις και κανένας διαχωρισμός
Χώρος	Χωριά και κωμοπόλεις γύρω από τα κάστρα Ζουν συνήθως όλες μαζί στους οίκους των μητέρων
Σεξ	Επισκέπτονται τους τόπους σεξουαλικής συνεύρεσης Διατηρούν ομοφυλοφιλικές σχέσεις

Πίνακας 1. Δραστηριότητες των Σεγκρίων, πηγή: Ίδια επεξεργασία

Βασικές έννοιες και θεωρήσεις της κοινωνίας γίνονται διαφορετικά αντιληπτές στον δικό τους πλανήτη και κρίθηκε επίσης απαραίτητο να επεξηγηθούν.

Φιλία: Δεν υπάρχει φιλία ανάμεσα σε έναν άνδρα και μια γυναίκα.

Σεβασμός: Αναφέρεται μόνο στις γυναίκες. Στη γλώσσα τους ταυτίζεται με την έννοια διδασκαλία. Ο μοναδικός τίτλος σεβασμού είναι η Δασκάλα.

Πλούτος: Αναφέρεται μόνο στις γυναίκες. Ο πλούτος προκαλεί το θαυμασμό αλλά όχι το σεβασμό.

Έρωτας: Προνόμιο μόνο των γυναικών και αποκλειστικά μεταξύ τους. Δεν υπάρχει έρωτας ανάμεσα σε έναν άνδρα και μια γυναίκα.

Μάθηση: Γυναικεία υπόθεση. Θεωρείται πολύ κακό για τον άνδρα καθώς «πλαδαρεύει το σώμα και σκοτώνει το σπέρμα».

Ανταγωνισμός: Αφορά τους άνδρες. Είναι ατέλειωτος στα κάστρα με καθημερινές αναγκαστικές η προαιρετικές δοκιμασίες.

Ηρωισμός: Αφορά τους άνδρες. «Πως μπορείς να είσαι ήρωας αν δεν κουτσαίνεις?» Ρωτάνε οι γυναίκες.

Γάμος: Θεσμός μόνο για τις γυναίκες. Δεν υφίσταται γάμος γυναίκας με άνδρα.

Ντροπή: Η ύπαρξη μόνο ενός φύλου στην καθημερινή ζωή, τους/τις απαλλάσσει από τη ντροπή. Απλότητα σε πολλές συμπεριφορές που σε άλλες κοινωνίες θα θεωρούνταν ντροπιαστικές. (πχ. Η χρήση της τουαλέτας)

Γλώσσα: Διαφορετικό λεξιλόγιο από τους άλλους πλανήτες. Για παράδειγμα, δεν υπάρχει η λέξη πατέρα. Υπάρχει μόνο η λέξη μητέρα για τη φυσική μητέρα και η λέξη αγαπομητέρα για την σύντροφο της φυσικής μητέρας.

Ομοφυλοφιλία: Ενθαρρύνεται στις νεαρές ηλικίες (κάτω των 15) στα κάστρα, αλλά δεν είναι επισήμως αποδεκτή για τους ενήλικες άνδρες. Στις κοινότητες των γυναικών είναι ο μόνος τρόπος που νοείται ο έρωτας και η οικογένεια.

Γ Μέρος] Η σύνδεσή τους

Θεωρώντας ότι έχει γίνει μια πρώτη γνωριμία και επεξήγηση τόσο των εννοιών της φεμινιστικής θεωρίας με τις οποίες η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία ασχολείται, όσο και του διηγήματος που αναλύεται, ακολουθεί μια προσπάθεια ανίχνευσης των τρόπων με τους οποίους το έργο αυτό προϋποθέτει, αναπαράγει ή αμφισβητεί και ανατρέπει τις συγκεκριμένες αντιλήψεις για το φύλο και τη σεξουαλικότητα.

ι) Το φύλο ως απόρροια των βιολογικών χαρακτηριστικών, η ανάγκη επιβεβαίωσης της έμφυλης ταυτότητας και οι σχέσεις εξουσίας

Όσον αφορά την εντύπωση συνέχειας που δινόταν, μεταξύ του βιολογικού και κοινωνικού φύλου, σύμφωνα με τη θεωρία της επιτελεστικότητας το φύλο δεν αποτελεί **απόρροια** του βιολογικού φύλου, αλλά υποδηλώνει τις κοινωνικές διαδικασίες μέσω των οποίων καθιερώνεται και νομιμοποιείται πολιτισμικά- με όρους αδιαμφισβήτητης αλήθειας- η φυσική θεμελίωση του φύλου.¹³ Το φύλο δεν αποτελεί δηλαδή ταυτότητα που προηγείται της κοινωνικής ζωής, αλλά **ιστορικό και κοινωνικο-πολιτισμικό τέχνημα** που παράγεται συνεχώς μέσω της **επαναλαμβανόμενης προσομοίωσης** του ιδεώδους της «κανονικής» έμφυλης ταυτότητας.

Πιο συγκεκριμένα, αποδομείται το επιστημολογικό ιδίωμα της διάκρισης ανάμεσα στο λεγόμενο «βιολογικό φύλο», ως το υποτιθέμενο υπόστρωμα φύσης πάνω στο οποίο το κοινωνικό νόημα λαμβάνει χώρα, και το «κοινωνικό φύλο», ως το υποτιθέμενο εποικοδόμημα που ιστορικά έπεται και εγγράφεται πάνω στο προϋπάρχον θεμέλιο της φυσικής καταβολής. Όπως αναφέρει και η Αθανασίου, σώμα και φύλο δεν συνδέονται κατ' ανάγκη μεταξύ τους με σχέση φυσικής και πάγιας συνέχειας **αιτίου (βιολογική προδιαγραφή) και αιτιατού (κοινωνικός επικαθορισμός)**.¹⁴ Αντίθετα, εκλαμβάνονται με όρους ασταθούς και ατελούς επιτέλεσης σε συγκεκριμένες συνθήκες λόγου και εξουσίας.

Στο «ζήτημα των Σεγκρίων» αυτή η διάκριση δεν γίνεται σαφώς κατανοητή. Η «μοίρα» των ανδρών φαίνεται να προκαθορίζεται από το βιολογικό τους φύλο. Θεωρείται ακριβώς ως το αίτιο για την μετέπειτα ζωή τους. Σε αναφορά από γυναίκα παρατηρήτρια γράφτηκε:

«...Αγωνίσματα, αθλητές, όμορφοι γεννήτορες. Ένα είδος υποχρεωτικής εμμονής. Δεδομένης της κατάστασής τους, χρειάζονται δυνατούς και υγιείς άντρες στο γαμιστρώνα τους. **Πρόκειται για μια κοινωνική επιλογή που ενισχύει τη φυσική επιλογή....**»

¹³ Αθανασίου Α., (2007), σ.208

¹⁴ Αθανασίου Α., (2007), σ.204

Ενώ σε απόσπασμα της αυτοβιογραφίας ανδρός που αναμείχθηκε στα γεγονότα που οδήγησαν στην ψήφιση του Νόμου της Ανοιχτής Πύλης βρέθηκαν τα εξής:¹⁵

«...Ακολούθησαν ασφαλώς συζητήσεις και ομιλίες γύρω από τις απρόβλεπτες συνέπειες του Νόμου της Ανοιχτής Πύλης, τη πρέπουσα θέση των ανδρών, **τις ανδρικές ικανότητες** και τους **περιορισμούς**, του φύλου **ως πεπρωμένο**. Πάντα υπήρχε κάποια γυναίκα που μιλούσε σκυθρωπά για την **έμφυτη βία** και την **ανευθυνότητα των αρσενικών**, τη **βιολογική αδυναμία** τους να συμμετάσχουν σε κοινωνικές και πολιτικές αποφάσεις...»

Το να επιτελεί κανείς το φύλο του με λάθος τρόπο, επιφέρει μια σειρά από κυρώσεις τόσο ρητές όσο και άρρητες. Το να το επιτελεί με τον σωστό τρόπο επιβεβαιώνει ότι τελικά υπάρχει μια ουσιακή διάσταση στην έμφυλη ταυτότητα. Η ανάγκη αυτής της **επιβεβαίωσης**, και το ότι ο πολιτισμός τιμωρεί η περιθωριοποιεί όσους/ες δεν επιτελούν σωστά την αυταπάτη της έμφυλης ταυτότητας, αποτελεί επαρκή ένδειξη ότι, σε ένα βαθμό, υπάρχει η κοινωνική επίγνωση πως η αλήθεια ή το ψεύδος του φύλου είναι μονάχα **ζήτημα κοινωνικής επιβολής** και καθόλου οντολογικής αναγκαιότητας.

Ακόμη και στο κείμενο, η επιμονή στην επαναληψιμότητα υποδεικνύει την ατελή επιτυχία των έμφυλων ταυτοτήτων. Οι άνδρες συνεχώς αναγκάζονται να επιδείξουν τα ανδροπρεπή του χαρακτηριστικά, βρίσκονται σε διαρκή ανταγωνισμό όσον αφορά στα αθλήματα και τις σεξουαλικές τους αποδόσεις. Μια σειρά από δράσεις με έμφυλο πρόσημο, οι οποίες αναφέρονται και αργότερα, επαναλαμβάνονται συνεχώς ενισχύοντας την ταυτότητα που τους έχει αποδοθεί. Αυτή η διαρκής ανάγκη επιβεβαίωσης των έμφυλων ταυτοτήτων φανερώνει αυτόν ακριβώς τον **τελούμενο χαρακτήρα** τους.

Όσον αφορά στις συνθήκες και τις **σχέσεις εξουσίας** που δομούν την έμφυλη ταυτότητα, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι, σύμφωνα με την θεωρία της επιτελεστικότητας, το φύλο δεν υπάρχει πριν από αυτές τις σχέσεις εξουσίας που καθιστούν την **έμφυλη κανονικότητα** θεμελιακή όψη της αναγνωρίσιμης ανθρώπινης υποκειμενικότητας. Αντίθετα, το έμφυλο υποκείμενο συγκροτείται **από** αυτές και **μέσα σ'** αυτές. Τα υποκείμενα εκείνα που δεν επιτελούν τα φύλο τους σύμφωνα με τα καθιερωμένα καθωσπρέπει της έμφυλης διπολικότητας και της ετεροφυλοφιλίας μπορεί να υποστούν ακόμη και κυρώσεις. Το έμφυλο υποκείμενο αναδύεται ως προϊόν ενός πειθαρχικού καθεστώτος εμφυλοποίησης. Η μορφή εξουσίας που επιβάλλει τη συγκρότηση συγκεκριμένων έμφυλων ταυτοτήτων δεν έχει μόνο χαρακτήρα θεσμικό. Αυτή η μορφή εξουσίας μπορεί να έχει διαφορετικό χαρακτήρα πιο κοντά στην

¹⁵ Πρόκειται για επανάσταση στο Κάστρο Ρακέντρ, του οποίου ο άρχοντας ήταν εξαιρετικά αυστηρός. Η Ανταρσία ξεκίνησε με αφορμή την εκτέλεση ενός κατοίκου του κάστρου. Δύο μήνες μετά την Ανταρσία, το Παγκόσμιο Συμβούλιο έθεσε σε εφαρμογή το Νόμο της Ανοιχτής Πύλης Βλ. Le Guin U., (2007), σ. 95-98

Φουκοική ανάλυση. Το φύλο δηλαδή, δεν είναι απλώς δικαιοακή αλλά πειθαρχική μορφή εξουσίας, δεν είναι **νόμος (που επιβάλλεται)** αλλά **νόρμα (που υποβάλλεται)**.

Στο κείμενο περιγράφονται πολλές τέτοιες μορφές εξουσίας που επιβάλουν τη διατήρηση ενός καθιερωμένου προτύπου. Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν τα εξής:

«...Τα αγόρια φεύγουν από τη φροντίδα των γυναικών στα ένδεκα χρόνια τους και οδηγούνται στο κάστρο, όπου και **εκπαιδεύονται όπως αρμόζει σε έναν άνδρα...**»

«...τα αγόρια που βρίσκονταν εκεί μερικούς μήνες ή λίγα χρόνια πριν από μένα παροτρύνονταν να ταπεινώσουν και να κακοποιήσουν κάθε νεοφερμένο **για να τον κάνουν άνδρα...**»

«...Ο Άρχοντας Φασό απεχθανόταν την **ομοφυλοφιλία των ενηλίκων** και θα επανέφερε την ποινή του θανάτου αν το επέτρεπε το Δημοτικό Συμβούλιο. Ταυτόχρονα, όμως, ενθάρρυνε τα μεγαλύτερα αγόρια να βιάζουν τα εντεκάχρονα και τα δωδεκάχρονα, θεωρώντας το μια **ανδροπρεπή συμπεριφορά...**»

«...Η **γενετική τους ανισορροπία** έχει δημιουργήσει μια κοινωνία στην οποία οι άνδρες έχουν όλα τα **προνόμια** και οι γυναίκες όλη την **εξουσία**. Προφανώς πρόκειται για μια **σταθερή διευθέτηση...**»

ii) «Κανονιστικές μυθοπλασίες»? «Σημαδεμένες δράσεις»? «Στυλιζάρισμα»? – Ανδρικές και γυναικείες δραστηριότητες

Σύμφωνα με την Butler οι έμφυλες κατηγορίες είναι **«κανονιστικές μυθοπλασίες»** που παράγονται μέσα από **επαναλαμβανόμενες κοινωνικές τελετουργίες** της εξιδανικευμένης **κανονικότητας**. Το φύλο θεωρητικοποιείται ως κοινωνικό κατασκεύασμα μέσω **επιτελεστικής επανάληψης (performative reiteration)** σωματικών πρακτικών στις οποίες συμπυκνώνεται η κανονιστική μυθοπλασία ενός αυθεντικού και κοινωνικά αναγνωρίσιμου έμφυλου εαυτού. Η διαρκής επιτελεστικότητα είναι μια **διαρκώς ατελής** και **διαρκώς αστάθμητη** διαδικασία υλοποίησης **του ηγεμονικού ιδεώδους**. Σύμφωνα με τον Σ. Σταυρίδη, η έμφυλη ταυτότητα αποτυπώνεται στο σώμα όχι εξαιτίας των βιολογικών του χαρακτηριστικών αλλά εξαιτίας της εγχάραξης δεξιοτήτων προσημασμένων κοινωνικά. Οι **σημαδεμένες δράσεις**, όπως τις ονομάζει εκδηλώνουν τις έμφυλες ταυτότητες καθώς αρθρώνουν τις δραστηριότητες των μελών μιας κοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στις δράσεις αυτές λέγοντας: «...Οι σημαδεμένες δράσεις μπορεί να είναι εξαιρετικά σύντομες, οριακές τη μοριακότητά τους, όπως είναι οι κινήσεις των ματιών σε ένα βλέμμα απορίας, του χεριού όταν χτενίζει τα μαλλιά ή των ποδιών στο βήμα ενός

περιπάτου. Μπορεί όμως και να συνιστούν αυτοτελή σύνολα πράξεων, όπως είναι για παράδειγμα, η υποδοχή ενός παιδιού από το σχολείο, η συνάντηση δύο φίλων στο δρόμο ή τα ψώνια σε ένα σουπερ μάρκετ. Οι σημαδεμένες δράσεις είναι ουσιαστικά δράσεις στις οποίες μπορεί κανείς να επαναλάβει, να αναλάβει δηλαδή **ως χαρακτηριστικές**. Οι σημαδεμένες δράσεις χαρακτηρίζουν επειδή είναι **επαναλήψιμες**. Στη διαδικασία της κοινωνικής ζωής εφοδιάζεται κανείς με την ικανότητα τέτοιες δράσεις και να τις εκτελεί και να τις αναγνωρίζει...». ¹⁶ Η έμφυλη ταυτότητα είναι μια ταυτότητα που συγκροτείται με κοπιώδεις διαδικασίες μέσα στο χρόνο και που εγκαθιδρύεται μέσα από τυποποιημένη επανάληψη πράξεων. Επίσης το φύλο, κατά τη J. Butler, εγκαθιδρύεται μέσα από υφολογική τυποποίηση, αυτό που ονομάζει **«στυλιζάρισμα»**, του σώματος, και πρέπει να το εννοήσουμε ως τον καθημερινό τρόπο με τον οποίο οι χειρονομίες, οι κινήσεις του σώματος και οι κάθε είδους **παραστασιακές εκδηλώσεις** κατασκευάζουν την ψευδαίσθηση ενός έμφυλου εαυτού.¹⁷

Στο "Ζήτημα των Σεγκρίων" γίνονται εκτενής αναφορές σε δράσεις τέτοιου τύπου, χαρακτηριστικές και επαναλήψιμες. Τα αγωνίσματα και τα αθλήματα των ανδρών, η φοίτηση σε κολέγια και η συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία, των γυναικών θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι οι πιο ευδιάκριτες.

«... Με θέματα κοινής αντίληψης όπως η λειτουργία των μηχανών, η ύφανση των ρούχων, η μετάδοση της τηλεόρασης ασχολούνται οι γυναίκες. Συχνά με κορόιδευαν που ασχολιόμουν με **γυναικεία πράγματα**, όπως τα ονόμαζαν, και με παρότρυναν να μιλήσω **όπως ταιριάζει σε έναν άνδρα**. Οι άντρες συναγωνίζονται μεταξύ τους στα κοσμήματα καθώς και στη διακόσμηση και στη λαμπρότητα των στολών τους, σε βαθμό που κανείς θα τους θεωρούσε **θηλυπρεπείς**, αν δεν **διέθεταν τόσο αντρισμό**, δεν ήταν δυνατοί και έτοιμοι για κάθε παιχνίδι ή άθλημα, και δεν ήταν γεμάτοι περηφάνια και μια πολύ ευαίσθητη και φλογερή αίσθηση τιμής....»

Σε παραπάνω απόσπασμα, φαίνεται όχι μόνο ο διαχωρισμός αυτών των δράσεων στο πλανήτη των Σεγκρίων, αλλά και η διαφορετική αντίληψη και ομαδοποίησή τους από παρατηρητή που προέρχεται από άλλο πλανήτη.

Μέσα από τις **δράσεις με έμφυλο πρόσημο** δεν συμμορφώνεται κανείς εκτελώντας δραστηριότητες σύμφωνα με την κοινωνικά αποδεκτή έμφυλη ταυτότητά του, ουσιαστικά **ορίζεται** και παρουσιάζεται ως **αναγνωρίσιμο**

¹⁶ Σταυρίδης Σ.,(2011), *Μετέωροι χώροι της ετερότητας*, κεφ. IV) *Μετέωροι χώροι της εμπειρίας*, 1) *Οι έμφυλες ταυτότητες και τα δρώμενα της κατοίκησης*, Αθήνα, σελ. 199

¹⁷ Butler J., (2006) *Παραστασιακές επιτελέσεις και συγκρότηση του φύλου: Δοκίμιο πάνω στη φαινομενολογία και τη φεμινιστική θεωρία*, μτφ. Μηλιώρη Μ., στο *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, (επιμ.) Αθ. Αθανασίου, και συγκεκριμένα στο κεφάλαιο 4. *Διαπράττοντας το φύλο: Υλικότητα και επιτέλεση*, Αθήνα, σ. 382

κοινωνικό υποκείμενο. Η συμπεριφορά λαμβάνεται ως τρόπος και η ταυτότητα ως κάτι που δείχνεται. Έτσι σειρά από δράσεις έχουν νοηματοδοτηθεί σύμφωνα με τη διάκριση άνδρας- γυναίκα, ή να το θέσουμε διαφορετικά, με τη διάκριση αυτού που είναι εντός, του κυρίαρχου, και του εκτός. Για παράδειγμα, σε μια γήινη κοινωνία, η καλλιέργεια των χωραφιών, η επιχείρηση, το κέρδος, η παραγωγή, φαίνονται ως ομόλογα της ανδρικής ταυτότητας, ενώ η αναπαραγωγή, η ανατροφή των παιδιών, η σπατάλη, οι οικιακές εργασίες, ως ομόλογα της γυναικείας. Αντίστοιχα, στο πλανήτη του κειμένου, η καλλιέργεια των χωραφιών, η επιχείρηση, η ανατροφή των παιδιών, οι οικιακές εργασίες, η μόρφωση ως **ομόλογα της γυναικείας ταυτότητας**, ενώ η αναπαραγωγή, ο αθλητισμός, η περιποίηση και η σπατάλη ως **ομόλογα της ανδρικής**. Πρέσβειρα του πλανήτη περιγράφοντας τον πλανήτη της αναφέρει:

*«...Μου αρέσει ο λαός μου. Μου αρέσουν οι άγριοι, περήφανοι, πανέμορφοι άνδρες μας, και **δεν θέλω να γίνουν σαν τις γυναίκες**. Μου αρέσουν οι αξιόπιστες, ισχυρές, γενναιόδωρες γυναίκες μας, και **δεν θέλω να γίνουν όπως οι άνδρες**...»*

iii) Σεξουαλικότητα- Αναπαραγωγή

Ξεκινώντας από τη Μποβουάρ, με την θεωρία της ότι **η μητρότητα** αποτελεί το πεδίο στο οποίο αναλώνεται η δοξασία της γυναικείας φύσης, συνεχίζοντας με την Rubin και το **«μηχανισμό σμίλευσης της σεξουαλικότητας»**, ώστε να ενισχύεται η αναπαραγωγική οικογένεια και η ετεροφυλοφιλία, και συνεχίζοντας με τη Butler που λαμβάνει την έννοια sex ως την κατηγορία υπό την αιγίδα της οποίας η **ανατομία, η επιθυμία και η αναπαραγωγή ενοποιούνται** συγκροτώντας μια ανδροκεντρική οικονομία και η οποία φυσικοποιεί την ετεροκανονικότητα, γίνεται αντιληπτή η σύνδεση της σεξουαλικότητας με την αναπαραγωγή στα πλαίσια της κοινωνίας. Η σεξουαλική συνεύρεση φαίνεται να έχει ένα καταναγκαστικό και καθορισμένο πρόσωπο. Αναπαράγεται μια σεξουαλικότητα δεσμευμένη από την αναπαραγωγή, αλλά και μια φυσικοποιημένη έννοια του φύλου για την οποία κεντρικό στοιχείο αποτελεί ο ρόλος που παίζει στην αναπαραγωγή. Η Butler αναφέρει ότι: **Στο μέτρο που τα φυσικοποιημένα φύλα λειτουργούν για να εξασφαλίσουν την ετεροφυλόφιλη δυάδα ως ιερή δομή της σεξουαλικότητας**, συνεχίζουν να σφραγίζουν τη **συγγένεια**, τη νομική και οικονομική τάξη – και τις πρακτικές εκείνες που οριοθετούν τι θα αναγνωρίζεται κοινωνικά ως πρόσωπο.¹⁸

Είναι ίσως και αυτονόητο, με αίτιο, αφορμή και πρόφαση την γενετική ανισορροπία στον πλανήτη που περιγράφεται στο κείμενο (16 ενήλικες γυναίκες για 1 άνδρα) **ότι η σεξουαλικότητα συνδέεται απολύτως με την αναπαραγωγή** σε ορισμένες περιπτώσεις. Οι άνδρες έχουν προ πολλού χάσει την επιθυμία και τον έρωτα. Παρουσιάζονται ως «εργαλείο», ως τρόπος για να

¹⁸ Butler J.,(1997), Ο Μαρξισμός και το απλώς πολιτισμικό, σ. 139

συνεχιστεί η αναπαραγωγή και επομένως η ανάπτυξη. Αντιθέτως στην κοινωνία των γυναικών, τα πρότυπα είναι διαφορετικά. Οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα να ερωτευτούν, αλλά μονάχα με άλλες γυναίκες, καθώς δεν νοείται έρωτας μεταξύ ανδρός και γυναίκας. Όλος τους ο πολιτισμός φαίνεται να στηρίζεται σ' αυτή την **εμμονή** για διαιώνιση του είδους τους και η κοινωνική ταυτότητα των υποκειμένων καθορίζεται άμεσα από αυτό. Φαίνεται επίσης η φυσικοποίηση της ετεροκανονικότητας όσον αφορά τον ανδρικό πληθυσμό. Στα αποσπάσματα που ακολουθούν διαφαίνεται αυτή η εμμονή και η αντίστοιχη δοξασία της ανδρικής φύσης όπως την περιγράφει η Μποβουάρ.

«... Θεωρούν πως η μάθηση είναι πολύ κακό πράγμα για έναν άνδρα καθώς αποδυναμώνει την αίσθηση τιμής του, πλαδαρεύει το σώμα και τον καθιστά σεξουαλικά ανίκανο...»

*«...Του είπε πως είχε γεννηθεί για να υπηρετήσει τον λαό του και πως **είχε μια μονάχα ευθύνη: να σπείρει παιδιά** όταν θα ήταν αρκετά μεγάλος για κάτι τέτοιο. Είχε επίσης μία υποχρέωση: να είναι γενναίος και δυνατός, γενναιότερος και δυνατότερος από τους άλλους, έτσι ώστε οι γυναίκες να επιλέγουν αυτόν για να αποκτήσουν παιδιά μαζί του. Του είπε πως **όφειλε να ζήσει στο κάστρο** επειδή οι άνδρες δεν μπορούσαν να ζήσουν μαζί με τις γυναίκες...»*

iv) Χώρος

Ο χώρος αποτελεί αναγκαστικά αναπόσπαστο **κομμάτι και προϊόν** της διαδικασίας συγκρότησης ταυτοτήτων. Όχι μόνο υπάρχει μια παραλληλία μεταξύ του τρόπου σύλληψης του χώρου και του τρόπου σύλληψης των οντοτήτων/ταυτοτήτων (υποκειμένων), αλλά επίσης ο χώρος είναι εξ αρχής αναπόσπαστο κομμάτι της συγκρότησης τους.¹⁹ Δεν αποτελεί δηλαδή μονάχα τον καμβά πάνω στον οποίο αποτυπώνονται οι σχέσεις και οι κοινωνικές καταστάσεις. Δεν υπάρχει μόνο χώρος για χρήση, αλλά η ίδια η χρήση κυριολεκτικά «εκκρίνει», σχηματίζει και νοηματοδοτεί το χώρο της.²⁰ Ο χώρος και ο τόπος δεν εξαντλείται στην υλική του υπόσταση και τα γεωμετρικά του χαρακτηριστικά. Περιλαμβάνει και συνδιαμορφώνεται με, ένα ιδιαίτερο σύνολο, έναν **αστερισμό** κοινωνικών σχέσεων, που λειτουργούν και αλληλεπιδρούν σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία.²¹ Ακόμη και σε ένα λογοτεχνικό έργο, η περιγραφή των τόπων, δεν δίνει μόνο ένα υπόβαθρο στη σκέψη ώστε να βοηθηθεί η φαντασία, αλλά επεξηγεί και διαμορφώνει τις κοινωνικές κατασκευές, και στην περίπτωση μας τις έμφυλες σχέσεις. Ο τόπος επίσης είναι **ανοιχτός σε αμφισβήτηση** και σε πολλαπλές αναγνώσεις από άτομα και

¹⁹ Massey D., (2001), *Φιλοσοφία και πολιτικές της χωρικότητας*, Αθήνα σ.14

²⁰ Σταυρίδης Στ., 2010, σ.201

²¹ Lefebvre H., (1974), *La production de l'espace*, Paris από Βαίου Ντ., (2009), *Ταυτότητες/ετερότητες γυναικών στην πόλη*, στο *Μετατοπίσεις – Φύλο, Διαφορά και αστικός χώρος*, (επιμ.) Λαδά Σ., Αθήνα

ομάδες με διαφορετικές προελεύσεις και εμπειρίες, και όχι οριοθετημένος, καθορισμένος και στατικός.²² Στο διήγημα που αναλύεται, οι αναφορές στο χώρο έχουν εντοπιστεί και παρατίθενται παρακάτω.

Γυναίκες και παιδιά έως 11 ετών

- Ζουν σε μικρές κοινότητες γύρω από τα τείχη των κάστρων.
- Τα χωριά τους ανήκουν στους άρχοντες του κάστρου.
- Οι κοινότητές τους έχουν εργοστάσια, πανεπιστήμια, σχολεία, υπηρεσίες και αγροτική γη.
- Κατοικούν συνήθως πολλές μαζί στους *Οίκους των Μητέρων*. Κάποιες μένουν μόνες είτε από επιλογή, είτε διότι πέθανε η σύντροφός τους.
- Στα κολλέγια φοιτούν και διδάσκουν μόνο γυναίκες. Ο χώρος του κολλεγίου δημόσιος και κοινόχρηστος, αλλά σίγουρα υπάρχει κάποιο δωμάτιο για να απομονωθεί όποια θέλει.

Άνδρες από 11 ετών και άνω

- Ζουν έγκλειστοι σε κάστρα τα οποία περιέχουν μεγάλα πάρκα.
- Δεν ταξιδεύουν ποτέ εκτός αν έχουν μεγάλους αγώνες εκτός έδρας.
- Αφήνουν το Κάστρο μόνο για να πάνε στους γαμιστρώνες και ακόμη κι εκεί πηγαίνουν με κλειστό αμάξι και επιστρέφουν με το πρώτο φως της μέρας.
- Αρχικά κοιμούνται στον κοιτώνα των *Νεοφερμένων* και έπειτα σε άλλους κοιτώνες μαζί με άλλους άνδρες.
- Οι κοιτώνες περιγράφονται ως *«αυστηροί και εσκεμμένα δημόσιοι, λαμπερά φωτισμένοι κοιτώνες με 40 κρεβάτια»*.
- Η *« Τάξη των αγοριών »* είναι για αγόρια ηλικίας 9 έως 11 ετών και λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στους οίκους των μητέρων και το Κάστρο, προετοιμάζουν δηλαδή τα αγόρια για την *Αποκοπή*.
- Μετά το *Νόμο της ανοικτής πύλης*: Οι άνδρες δεν είχαν θέση στο δρόμο.

²² Λαδά Σ., (2009) σ.144

Επίλογος

Στο «Ζήτημα των Σεγκρίων» ο χώρος είναι διακριτός και κατακερματισμένος. Το ανδρικό φύλο **λάμπει «δια της απουσίας του»**²³, ακόμη κι όταν τους δίνεται η δυνατότητα να εγκαταλείψουν τα κάστρα και να μείνουν στις κοινότητες. Όλη η δομή της κοινωνίας τους στηρίζει και διατηρεί τον περιεργο διαχωρισμό τους. Ένας από τους επαναστάτες στο κάστρο αναφερόμενος στις μητέρες έγραψε τα εξής:

*«... Πως ήταν δυνατόν να μας εγκαταλείψουν? – ήταν η κραυγή που θα έπρεπε να είχε βγάλει κάθε Σέγκριο αγόρι μέσα από την καρδιά του. Πως μπόρεσε να με παρατήρει εδώ μέσα? Δεν ήξερε πως είναι η ζωή εδώ? Κι αν δεν ήξερε, γιατί δεν το ήξερε? **Μήπως δεν ήθελε να μάθει?...**»*

*«...Ασφαλώς και δεν θέλουν να ξέρουν πως ζούμε. Γιατί δεν έρχονται ποτέ στα κάστρα? Ναι, ασφαλώς τις κρατάμε εμείς έξω, αλλά νομίζεις πως θα μπορούσαμε να το κάνουμε αν εκείνες ήθελαν πραγματικά να μπουν? Αγόρι μου, συνωμοτούμε μαζί τους κι αυτές μαζί μας για να διατηρήσουμε **το μεγάλο θεμέλιο της άγνοιας και του ψέματος πάνω στο οποίο στηρίζεται ο πολιτισμός μας....**»*

Σύμφωνα με την Wittig η βάση της κοινωνίας ή **η αρχή της κοινωνίας** είναι η **ετεροφυλοφιλία**. Η μητριαρχία δεν είναι λιγότερο ετεροφυλοφιλική από την πατριαρχία: το μόνο που αλλάζει είναι το φύλο του καταπιεστή.²⁴ Ακόμη και σε επιστημονικής φαντασίας ιστορία, αυτή η φράση φαίνεται να αντανakλά απολύτως την πραγματικότητα. Στον πλανήτη των Σεγκρίων το «Ζήτημα» είναι η αναπαραγωγή και η διασφάλισής της έρχεται μέσα από την επιβεβλημένη ετεροφυλοφιλία. Απλώς διαφορετική από αυτή που αντιλαμβανόμαστε στις δικές μας κοινωνίες και επιλεγμένη, χωρίς δηλαδή να αφορά το σύνολο του πληθυσμού.

Σαν επίλογο της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας παρατίθενται αποσπάσματα των Butler και Le Guin καθώς αποτελούσαν κύριες βιβλιογραφικές πηγές, αλλά και επειδή αφήνουν μια υπόσχεση ανατροπής της αντίληψης της έμφυλης ταυτότητας, αλλά και των εξουσιαστικών σχέσεων που αυτές επιβάλουν. Κλείνοντας το άρθρο της «Παραστασιακές επιτελέσεις και συγκρότηση του φύλου», η J. Butler τονίζει ότι: *Το φύλο είναι αυτό που φοράμε, μονίμως, εξαναγκαστικά, καθημερινά και αδιάκοπα, με άγχος και με ευχαρίστηση. Αν κάνουμε το λάθος να θεωρήσουμε ότι αυτή η συνεχής πράξη αποτελεί φυσικό δεδομένο, αποποιούμε τη δύναμή μας να διευρύνουμε σωματικά το πολιτισμικό πεδίο μέσα από κάθε είδους **ανατρεπτικές παραστασιακές επιτελέσεις**.*²⁵ Με τη σειρά της η Le Γκουέν έχει πει σε

²³ Κράλη Ε., Λυκογιάννη Ρ., (2001), Φύλο και χώρος, (συμβ.) Βαίου Ντ., Αθήνα, σ.3

²⁴ Wittig M.,(2006), *Δεν γεννιέσαι γυναίκα*, στο *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, (επιμ.) Αθανασίου Α., κεφ. 4. Διαπράττοντας το φύλο: υλικότητα και επιτέλεση, Αθήνα, 2006, σ.410

²⁵ Butler J.,(2006), σ. 405, στο Αθανασίου Α., (2006)

συνέντευξή της τα εξής: Σκοπός μου είναι πάντα **να ανατρέπω** και να δημιουργώ μεταφορές για το μέλλον όπου κάθε υπόθεση/παραδοχή μπορεί να εξεταστεί και κάθε κανόνας να ξαναγραφτεί. Συμπεριλαμβανομένων των κανόνων του ποιος είναι στη κορυφή, και τι σημαίνει φύλο, και ποιος θα είναι ελεύθερος.²⁶

²⁶ “My aim is always to subvert, creating metaphors for the future, where any assumption can be tested and any rule rewritten. Including the rules of who’s on top, and what gender means and who gets to be free.”, White J., (1994), *Coming back from the silence an interview with U. Le Guin*, Conversations about Nature and Creativity

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασίου Α. (επιμ.), (2006), *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, Νήσος, Αθήνα

Αθανασίου Α., (2007), *Ζωή στο όριο- Δοκίμια για το σώμα, το φύλο και τη βιοπολιτική*, Εκκρεμές, Αθήνα

Butler J., (1999 [1990]), *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, Routledge, New York

Butler J.,(2005 [1997]), *Ο Μαρξισμός και το απλώς πολιτισμικό*, μτφ. Γαβριηλίδης Α., *Θέσεις*, τ.93, σ.121-140

Κράλη Ε., Λυκογιάννη Ρ., (2001), *Φύλο και χώρος*, συμβ. Βαίου Ντ., *Μελέτη επισκόπησης για το Κ.Ε.Θ.Ι*, Αθήνα

Λαδά Σ., (2009), *Μετατοπίσεις – Φύλο, Διαφορά και αστικός χώρος*, futura, Αθήνα

Le Guin U.K., (2007), *Τα γενέθλια του κόσμου*, Parsec, Αθήνα

Massey D., (2001), *Φιλοσοφία και πολιτικές της χωρικότητας*, Τμήμα Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ και Παπασωτηρίου, Αθήνα

Σταυρίδης Σ., (2011), *Μετέωροι χώροι της ετερότητας*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

http://en.wikipedia.org/wiki/The_Birthday_of_the_World

http://el.wikipedia.org/wiki/Ούρσουλα_Λε_Γκεν

<http://www.ebooks.gr/>

<http://www.swarthmore.edu/Humanities/pschmid1/engl5H/leguin.interv.html>

http://www.ursulakleguin.com/UKL_info.html

<http://womenshistory.about.com/od/writers20th/a/Ursula-K-Le-Guin.htm>